

ker (afb. 9). De natuur met haar ganschen inhoud was hem middel om uiting te geven aan zijn beeldend bewustzijn. Hij vond in de objecten een steunpunt voor de compositie van licht en duister, een andere waarde hadden zij niet.

In de eerste helft der 18e eeuw wordt niets gemaakt wat bevorderlijk is voor de zelfstandigheid der schilderkunst. Integendeel, de schilderkunst krijgt een geweldigen stoot in achterwaartsche richting. Zij keert terug tot het illustratieve en anecdotische. Het klassicisme krijgt de overhand, voornamelijk in Frankrijk. De eenige in wiens werk nog een beeldend bewustzijn overblijft, is wellicht Antoine Watteau. In Engeland begint de liefde voor het realisme te ontwaken. Gainsborough, Reynolds toonden hun liefde voor Ruysdael en Rembrandt. Dit alles was echter niet overwegend voor den vooruitgang der schilderkunst als zelfstandige kunst. Verder in de 18e eeuw neemt het classicisme zeer bepaalde vormen aan in David en Ingres. Was Rembrandt het onderwerp te boven gekomen, bij de neo-klassicisten werd het onderwerp de inhoud van het kunstwerk. De schilderkunst had door deze algemeene *décadence* aan aesthetische waarde ingeboet. Zij had weder haar practisch-illustratief karakter aangenomen. Wij moeten wachten tot de 19e eeuw voor de schilderkunst weer eenige vorderingen maakt als zelfstandig beeldende kunst. De man, die de derde en grootste periode voorbereidt, is Francisco Goya. Hij is de grootste en sterkste persoonlijkheid uit het begin van de 19e eeuw. In zijn laatste werken zijn zelfs bestanddeelen aanwezig, die wij in de werken der impressionisten en expressionisten, doch geordend, terugvinden.

Door dezen Spanjaard was het tekort der 18e eeuw aangevuld, Wat echter de schilderkunst een belangrijken ruk vooruit moet geven, is de *Fransche revolutie*. De Fransche Revolutie heeft meer dan eenige